

ב"ה

קריאת התורה לפרשת וזאת הברכה

בחר חלק:

- ראשון
- שני
- שלישי
- רביעי
- חמישי
- שישי
- שביעי**
- מפטיר
- הפטרה
- הכל

פרשת וזאת הברכה

יום שלישי כ"ב תשרי ה'תשפ"ו
14 אוקטובר, 2025

חלק שביעי: (בראשית א:א - ב:ג)

הסתר פירוש רש"י

בראשית פרק א

א בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:

בראשית. אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית? משום כח מעשי הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים (תהילים קי"א), שאם יאמרו אמות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו:

בראשית ברא. אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו רבותינו בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו (משלי ת'), ונשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו (ירמיה ב'); ואם באת לפרשו כפשוטו, כך פרשהו בראשית בריאת שמים וארץ, והארץ הייתה תהו ובהו וחשך ויאמר אלהים יהי אור ולא בא המקרא להורות סדר הבריאה לומר שאלו קדמו, שאם בא להורות כך, היה לו לכתב בראשונה ברא את השמים וגו' שאין לה ראשית במקרא שאינו דבוק לתבה שלאחריו, כמו בראשית ממלכת יהוים (שם כ"ז), ראשית ממלכתו (בראשית י'), ראשית דגגד (דברים י"ח, ד'), - אף כאן אתה אומר בראשית ברא אלהים וגו', כמו בראשית ברא; ודומה לו תחלת דבר ה' בהושע (הושע א'), כלומר תחלת דבורו של הקדוש ברוך הוא בהושע, ויאמר ה' אל הושע וגו'. ואם תאמר להורות בא שאלו תחלה נבראו, ופרשו בראשית הכל ברא אלו - ויש לה מקראות שמקצרים לשונם וממעטים תבה אחת, כמו כי לא סגר דלתי בטני (איוב ג'), ולא פרש מי הסוגר וכמו ישא את חיל דמשק (ישעיהו ת'), ולא פרש מי ישאנו; וכמו אם יחרוש בבקרים (עמוס ב'), ולא פרש אם יחרוש אדם בבקרים, וכמו מגיד מראשית אחרית (ישעיהו מ"ו), ולא פרש מגיד מראשית דבר אחרית דבר - אם כן, תמה על עצמך, שהרי המים קדמו, שהרי כתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ועדיין לא גלה המקרא, בריאת המים מתי הייתה, הא למדת, שקדמו המים לארץ, ועוד, שהשמים מאש ומים נבראו, על כרחך לא למד המקרא סדר המקדמים והמאחרים כלום:

ברא אלהים. ולא נאמר ברא ה', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למידת הדין, והיינו דכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים:

ב והארץ הייתה תהו ובהו וחשך על-פני תהום ורוח אלהים מרחפת על-פני המים:

תהו ובהו. תהו לשון תמה ושממון, שאדם תוהא ומשתומם על בהו שבה:

תהו. אשטורדי"שון בלע"ז:

בהו. לשון רקות וצדו:

על-פני תהום. על פני המים שעל הארץ:

ורוח אלהים מרחפת. כסא הכבוד עומד באויר ומרחף על פני המים ברוח פיו של הקדוש ברוך הוא ובמאמרו, כיונה המרחפת על הקו, אקוב"טיר בלע"ז:

ג ויאמר אלהים יהי-אור ויהי-אור:

ד וירא אלהים את-האור כי-טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך:

וירא אלהים את-האור כי-טוב ויבדל. אף בזה אנו צריכין לדברי אגדה, ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים, והבדילו לצדיקים לעתיד לבא. ולפי פשוטו כך פרשהו, ראהו כי טוב, ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשים בערבוביא, וקבע לזה תחומו ביום, ולזה תחומו בלילה:

ה ויקרא אלהים | לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי-ערב ויהי-בקר יום אחד:

יום אחד. לפי סדר לשון הפרשה היה לו לכתב יום ראשון, כמו שכתוב בשאר הימים שני, שלישי, רביעי, למה כתב אחד? לפי שהיה הקדוש ברוך הוא יחיד בעולמו, שלא נבראו המלאכים עד יום שני, כך מפרש בבראשית רבה:

ו ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:

יהי רקיע. יחזק הרקיע, שאף על פי שנבראו שמים ביום א' עדין לחים היו וקראו בשני מגערת הקדוש ברוך הוא באמרו יהי רקיע, וזהו שכתב (איוב כ"ו) עמודי שמים ירופפו – כל יום ראשון, ובשני יתמהו מגערתו, כאדם שמשתומם ועומד מגערת המאים עליו:

בתוך המים. באמצע המים, שיש הפרש בין מים העליונים לרקיע כמו בין הרקיע למים שעל הארץ, הא למדת, שהם תלויים במאמרו של מלך:

ז ויעש אלהים את-הרקיע ויבדל בין המים אשר מעל לרקיע ויהי-כן:

ויעש אלהים את-הרקיע. תקנו על עמדו, והיא עשיתו, כמו ועשתה את צפרינה (דברים כ"א):

מעל לרקיע. על הרקיע לא נאמר אלא מעל לרקיע, לפי שהן תלויין באויר. ומפני מה לא נאמר כי טוב ביום שני? לפי שלא היה נגמר מלאכת המים עד יום שלישי, והרי התחיל בה בשני, ודבר שלא נגמר אינו במלואו וטובו; ובשלישי שנגמר מלאכת המים והתחיל וגמר מלאכה אחרת, כפל בו כי טוב שתי פעמים, אחת לגמר מלאכת השני ואחת לגמר מלאכת היום:

ח ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי-ערב ויהי-בקר יום שני:

ויקרא אלהים לרקיע שמים. שא מים, שם מים, אש ומים, שערכו זה בזה ועשה מהם שמים:

ט ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל-מקום אחד ותראה היבשה ויהי-כן:

יקוו המים. שהיו שטוחין על פני כל הארץ והקום באוקינוס הוא היסוד הגדול שבכל הימים:

י ויקרא אלהים | ליבשה ארץ ולמקנה המים קרא ימים וירא אלהים כייטוב:

קרא ימים. והלא ים אחד הוא? אלא אינו דומה טעם דג העולה מן הים בעכו לטעם דג העולה מן הים באספמיה:

יא ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינזו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן:

תדשא הארץ דשא עשב. לא דשא לשון עשב ולא עשב לשון דשא, ולא היה לשון המקרא לומר תעשיב הארץ, שמיני דשאים מחלקין, כל אחד לעצמו נקרא עשב פלוני, ואין לשון למדבר לומר דשא פלוני, שלשון דשא הוא לבישת הארץ כשהיא מתמלאת בדשאים:

תדשא הארץ. תתמלא ותתכסה לבוש עשבים. בלשון לעז נקרא דשא ארבריץ, כלן בערבוביא, וכל שרש לעצמו נקרא עשב:

מזריע זרע. שיגדל בו זרעו לזרע ממנו במקום אחר:

עץ פרי. שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשיתה כן, אלא ותוצא הארץ עץ עושה פרי ולא העץ פרי, לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עוניה ונתקללה:

אשר זרעו בו. הן גרעיני כל פרי שמהן האילן צומח כשנוטעין אותו:

יב ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למיניהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למיניהו וירא אלהים כייטוב:

ותוצא הארץ וגו'. אף על פי שלא נאמר למיניהו בדשאין בצווייהו, שמעו שנצטוו האילנות על כך, נשאו קל וחמר בעצמן, כמפרש באגדה בשחיטת חליון:

יג ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי:

יד ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים:

יהי מארת וגו'. מיום ראשון נבראו וברביעי צוה עליהם להתלות ברקיע, וכן כל תולדות שמים וארץ נבראו מיום ראשון, וכל אחד ואחד נקבע ביום שנגזר עליו, הוא שכתוב את השמים, לרבות תולדותיהם, ואת הארץ, לרבות תולדותיה:

יהי מארת. חסר וי"ו כתיב, על שהוא יום מארה לפל אסכרה בתינוקות, הוא ששנינו בד' היו מתענים על אסכרה שלא תפל בתינוקות:

להבדיל בין היום ובין הלילה. משנגזר האור הראשון, אבל בשבעת ימי בראשית שמשו האור והחשך הראשונים יחד בין ביום ובין בלילה:

והיו לאותות. כשהמאורות לוקין, סימן רע הוא לעולם, שנאמר מאתות השמים אל תחתו (ירמיה י'), בעשותכם רצון הקדוש ברוך הוא אין אתם צריכין לדאג מן הפרענות:

ולמועדים. על שם העתיד, שעתידין ישראל להצטוות על המועדות והם נמנים למולד הלבנה:

וְלַיָּמִים. שְׂמוּשׁ הַחֲמָה חֲצִי יוֹם וְשְׂמוּשׁ הַלְּבָנָה חֲצִי יוֹם, הָרִי יוֹם שְׁלָם:

וְשָׁנִים. לְסוֹף שֵׁשׁ יָמִים (ס"א וּרְבִיעֵי יוֹם), יִגְמְרוּ מִהֲלַכְתֶּם בִּי"ב מְזוֹלוֹת הַמְּשָׁרְתִים אוֹתָם, וְהִיא שָׁנָה, וְחוֹזְרִים וּמִתְחִילִים פַּעַם שְׁנִיָּה לְסַבֵּב בְּגִלְגָּל כְּמַהְלֵךְ הָרֵאשׁוֹן:

טו וְהָיוּ לְמֵאוֹרוֹת בְּרִקיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן:

וְהָיוּ לְמֵאוֹרוֹת. עוֹד זֹאת יִשְׁמָשׁוּ, שְׂיֵאִירוּ לְעוֹלָם:

טז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמֵּאוֹרוֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמֵּאוֹר הַגָּדֹל לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמֵּאוֹר הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים:

הַמֵּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים. שְׁוִים נִבְרָאוּ וְנִתְמַעֲטָה עַל שְׂקִטְרָגָה וְאָמְרָה אִי אֶפְשָׁר לְשְׁנֵי מַלְכִים שְׂיִשְׁתַּמְשׁוּ בְּכֶתֶר אֶחָד:

וְאֶת־הַכּוֹכָבִים. עַל יְדֵי שְׂמַעַט אֶת הַלְּבָנָה הַרְבֵּה צְבָאִיהָ לְהַפִּיס דַּעְתָּהּ:

יז וַיִּתֵּן אֱתָם אֱלֹהִים בְּרִקיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ:

יח וְלַמַּשָּׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְלַהַבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב:

יט וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי:

כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רִקיעַ הַשָּׁמַיִם:

נֶפֶשׁ חַיָּה. שְׂיֵהָא בָּהּ חַיּוֹת:

שְׂרָץ. כָּל דְּבַר חַי שְׂאִינוּ גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ קְרוּי שְׂרָץ: בְּעוֹף, כְּגוֹן זְבוּבִים, בְּשִׂקְצִים, כְּגוֹן נְמָלִים וְחַפּוּשִׁים וְתוֹלְעִים, בְּבַרְיוֹת, כְּגוֹן חֹלֵד וְעַכְבָּר וְחֹמֶט וְכִיּוּצָא בָּהֶם, וְכָל הַדְּגָיִם:

כא וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה | הַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שְׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵיהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב:

הַתַּנִּינִם. דְּגָיִם גְּדוֹלִים שְׂבִימִים, וּבְדַבְרֵי אֲגָדָה הוּא לְוִיתָן וּבֶן זוּגוּ שְׂבִרְאָם זָכָר וְנִקְבָּה וְהָרַג אֶת הַנִּקְבָּה וּמְלַחָה לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא, שְׂאֵם יִפְרוּ וַיִּרְבוּ לֹא יִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּפִגְיָהֶם:

נֶפֶשׁ הַחַיָּה. שְׂיֵשׁ בָּהּ חַיּוֹת:

כב וַיִּבְרָךְ אֱתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיָּמִים וְהָעוֹף יִרֶב בְּאָרֶץ:

וַיִּבְרָךְ אוֹתָם. לְפִי שְׂמַחְסָרִים אוֹתָם וְצַדִּיךְ מֵהֶם וְאוֹכְלֵי אוֹתָם, הַצָּרְכוּ לְבִרְכָּהּ, וְאִף הַחַיּוֹת הַצָּרְכוּ לְבִרְכָּהּ, אֲלֵא מִפְּנֵי הַנַּחֵשׁ שְׂעֵתִיד לְקַלְלָהּ, לְכַף לֹא בִרְכוּ, שְׂלֵא יֵהָא הוּא בְּכָלִל:

פְּרוּ. לְשׁוֹן פְּרִי כְּלוֹמַר עֲשׂוּ פְרוֹת:

וּרְבוּ. אִם לֹא אָמַר אֲלֵא פְרוּ, הִיָּה אֶחָד מוֹלִיד אֶחָד וְלֹא יוֹתֵר, וּבָא וּרְבוּ שְׂאֶחָד מוֹלִיד הַרְבֵּה:

כג וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי:

כד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ גֶּפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ וְחַיֵּית־אָרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן:

תּוֹצֵא הָאָרֶץ. הוא שפרשתי שהכל נברא מיזם ראשון, ולא הצרכו אלא להוציאם:

גֶּפֶשׁ חַיָּה. שיש בה חיות:

וְרֶמֶשׂ. הם שרצים, שהם נמוכים ורומשים על הארץ ונראים כאלו נגזרים שאין הלוכן נכר. כל לשון רמש ושרץ בלשוננו קונמו"ברי"ש בלע"ז:

כה וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיֵּית הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֶת כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב:

וַיַּעַשׂ. תקנם בצביונם ובקומתן:

כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וַיְרַדּוּ בְדִגְתַּת הַיָּם וּבַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ:

נַעֲשֵׂה אָדָם. ענותנותו של הקדוש ברוך הוא למדנו מכאן, לפי שאדם הוא בדמות המלאכים ויתקנאו בו, לפיכך נמלך בהם, וכשהוא דן את המלכים הוא נמלך בפמליא שלו, שכן מצינו באחאב, שאמר לו מיכה ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו (מלכים א"ב), וכן יש ימין ושמאל לפניו? אלא אלו מימינים לזכות ואלו משמאלים לחובה, וכן בגזרת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא (דניאל ד'), אף כאן בפמליא שלו נטל רשות, אמר להם יש בעליונים בדמותי; אם אין בדמותי בתחתונים הרי יש קנאה במעשה בראשית:

נַעֲשֵׂה אָדָם. אף על פי שלא סיעוהו ביצירתו ויש מקום למינים לרדות, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן; ואם כתב אעשה אדם, לא למדנו שיהא מדבר עם בית דינו, אלא עם עצמו, ותשובת המינים כתב בצדו, ויברא את האדם, ולא כתב ויבראו:

בְּצַלְמֵנוּ. בדפוס שלנו:

כְּדְמוּתֵנוּ. להבין ולהשכיל:

וַיְרַדּוּ בְדִגְתַּת הַיָּם. יש בלשון הזה לשון רדוי ולשון ירידה; זכה, רודה בחיות ובבהמות, לא זכה, נעשה ירוד לפניהם והחיה מושלת בו:

כז וַיִּבְרָא אֱלֹהִים | אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. בדפוס העשוי לו, שהכל נברא במאמר והוא נברא בידיים, שנאמר ותשת עלי כפכה (תהילים קל"ט); נעשה בחותם כמטבע העשויה על ידי רשם שקורין קו"ן בלע"ז וכן הוא אומר תתהפך כחמר חותם (איוב ל"ח):

בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ. פרש לך שאותו צלם המתקן לו, צלם דיוקן יוצרו הוא:

הכל	הפטרה	מפטיר	שביעי	שישי	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון
-----	-------	-------	-------	------	-------	-------	-------	-----	-------

הטקסט בדף זה כולל שמות קדושים. נא לשמור על קדושת הדף.